ÇINARALTI

BU SAYIDA :

İKİ YILIN BİLÂNÇOSU
Yazan : Orhan Seyfi Orhon

MARK - OREL
Yazan :
Dr. Mustafa Hakkı Akansel

BİR KUŞ GİBİ
Şiir :
Edip Ayel

TURANŞAH ve SEN LUİ
Yazan : Adnan Giz

TÜRKLERDE MAHYACILIK
Yazan : Enver Behnan Şapolyo

ATLILAR
Şiir :
Feyzi Halıcı

Veda Şarkısı
Şiir :
Hamdi Işıklı

Köyüme Hasret
Şiir :
Şemsettin Kutlu

Sayı : 105
Kuruş : 15

HAFTALIK
EDEBİ VE SANAT

YENİ PUDRA

Renkleri ÖNÜNDE Kadınların HAYRETİ

★

Bu Pudralar,
Sihirli bir "Colorimetrique,, makine ile istihsal edilmiştir.

★

TENİN GÜZELLİĞİNİ ON MİSLİ ARTTIRIR.

Teninize en uygun gelecek pudranın tam ve hakikî rengini veren yeni bir "Colorimetrique,, makine icat edilmiştir.

Bu sayede, şimdiye kadar görülmemiş derecede emsalsiz güzellikte yeni pudra renkleri istihzar edilmesi imkânı hâsıl olmuştur. Bu yeni pudra, su geçirmez "Empermeabl" dır. Yağmur ve rüzgâra rağmen bütün gün sabit kalır. En sıcak bir dans salonunda bile burnun parlamasına mani olur. Teniniz taze, nermin ve sevimli olur. Yeni Tokalon pudrasını bugün tecrübe ediniz ve hemen daha genç görününüz. Tokalon pudrası kullanmakla iyi neticeler alacağınız teminatlıdır. Aksi takdirde paranız iade olunur.

ÇINARALTI yayını :
7 nci kitap

TARİHTEN FIKRALAR

Toplıyan :
Salâhaddin GÜNGÖR

Tarihteki bütün meşhur simaların, hükümdarların, sadrâzamların, vezirlerin, şairlerin, zarif ve nüktedan adamların bazı vakalar üzerine söyledikleri nükteleri, fıkraları, şiirleri sahih ve mevsuk olarak bir araya toplıyan bu kıymetli eser
YAKINDA ÇIKIYOR!

YENİ ÇIKTI

ORHAN SEYFİ ORHON

Kulaktan Kulağa

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!
Fiatı 50 kuruş

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVÎ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.

İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99
Telefon : 40916.

BARTIN

AZİM MAĞAZASI

Gazete. Kitab, Kırtasiye, Tuhafiye, Hırdavat, Kavafiye, Itriyat, Oyuncak, Saat vesaire satış evi.

Ahmed Kemal Aliş

Azim Mağazası, muhitin en tanınmış çeşit mağazasıdır. Bütün günlük gazetelerle dergilerin bayiidir.

Hüseyin Namık Orkun

TÜRK EFSANELERİ

ÇINARALTI YAYINI

Fiatı 50 kuruş

UMUMİ SATIŞ YERİ :
İSTANBUL-ANKARA CADDESİ
ÇINARALTI İDAREHANESİ No. 47

Yaylâ türküsü

Şairi : Halide Nusret Zorlutuna

Fiatı 50 kuruş

7 İLKTEŞRİN

Millî piyango

Kış hazırlıklarınızı tamamlamak, huzur içinde bir kış geçirmek için bir bilet almayı sakın unutmayınız!

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul
Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
Orhan Seyfi Orhon

Bay İbrahim Özkır :

— Sizin yaşınızda bir maksat uğruna çalışmak bir işkence değil, hayatın en büyük zevki olmalı. Muvaffak olmak için çalışmalısınız. Fakat çalışmaktan bir tat duyamazsanız ne çalışabilir, ne de muvaffak olursunuz. Şiirleriniz henüz olgunluk devresine ulaşmamış. İstidadınız var. Fakat her şey gibi bunun için de çalışmak lâzım! Yazık ki benim size yapabileceğim şey sadece doğru yolu göstermektir.

Bay A. Hâmid Akınlı :

— (Hasretlik) ismindeki şiirinizin önce adı yanlış. Hasretlik denmez, hasret denir. Hasret sıfat değil, isimdir. Sonra şiirde mevzu vahdeti yok. Yaralanmış gönlünüzden başlıyor, İzmir Fuarına kadar gidiyorsunuz. Belli ki İzmir Fuarına dair hâtıralarınız var. Fakat her şeyi şiire sokmak mümkün değildir. Bu türlü hâtıraları ancak hâtıra defterinize yazabilirsiniz. Bundan bir şiir mevzuu çıkarmağa gelince :

Ufkumu tek İzmirin
Hâtıraları sardı.
Fuarın ne de şirin
Mesut anları vardı.

Demek kâfi değil! Bir hâtıra his ve hayal içinde eriyip ondan füsunlu bir koku hasıl olmadan evvel şiir olamaz. Bir sanat eseri, yalnız sizi değil, güzelliği ile herkesi alâkalandırabilmeli. Şiiri seviyorsunuz, şiir yazmağa kabiliyetiniz var. O halde çok okuyun ve yazdığınız şirlerin üzerinde pek çok çalışın.

Bay Beşir Mersinlioğlu :

— (Bilseydim) isimli şiiriniz güzel. Yalnız bunu gazel şeklinde yazmışsınız. Gazel, biliyorsunuz ya, klâsik bir nazım şeklidir. Onun bütün hususiyetlerine dikkat etmeli. Bir defa bu nevin edasını vermeli. Sonra kelime münasebetlerini gözden kaçırmamalı. Meselâ klâsik gazelde :

Ufkumdaki her nazlı hayal bir diken oldu

denmez. Hayal kelimesinde zuhafı bir tarafa bırakın, burada (ufuk - hayal - diken) sözleri arasında hiç bir münasebet yoktur. Halbuki gazel tenasübe ehemmiyet verir.

Günler geçiyor gelmede gönlümdeki kış ah!

mısraı eda ve âhenk bakımından kusurlu sayılır. (g) lerin tekerrürü eskilerin (tenafür) dedikleri bir kusuru meydana çıkarıyor. Sonra :

Ey sevgili Rab, lûtfunu çarmıha mı gerdin

mısraında çok fena bir imale var. (Mıh) kelimesinin (ı) sını uzatmak imalelerin en kötüsüdür. Nihayet, bu mısra şivesile, edasile de, bu tarza hiç uygun değil. Neden gazel tarzında yazıyorsunuz? Yeni nazım şekillerini kullansanıza!

Bay Mehmet Çakırtaş :

— (Selvi ağacı) isimli şiirinizde her şiiriniz gibi pek güzel yerler ve ihmaller var. Meselâ: İkinci kıtanın birinci beytinin kafiyesi (kadar), beşinci kıtanın birinci mısranın kafiyesi de (kadar). Böyle olur mu ya? (Seni çok acıdım) denmez, (Sana çok acıdım) denir. Bazı taraflarda böyle söylendiği de varsa, biz İstanbul şivesini örnek alacağız. Sizde itinasızlık görüyorum. Vâkıa şair bir kalb sahibisiniz. Fakat bu kadarı kâfi değil, biraz da sanatkâr olmanız lâzım.

Bay Recep Hayri Bilemedik :

— Mektubunuzu ve şiirlerinizi aldım. Muvaffakıyetinizden dolayı sizi tebrik ederim. Siz heyecan dolu, ateşli bir gençsiniz. Sizden memleket büyük hizmetler bekliyor. (Bizim) isimli manzumenizdeki tekrarları ben güzel bulmadım. Bu türlü manzumeler bir sürprizle biter. Bundan evvelki mısralar hep o sürpriz için söylenmiş olur. Halbuki (Bizim) de böyle olmuyor. Bana öyle geliyor ki siz, ilham beklemeden, bir şiir yazacağım, diyor, yazıyorsunuz. Böyle de olabilir ama, insan Cenap Şahabeddin gibi sanata hâkim olmalı. Ben, sizden, çok, pek çok daha güzellerini beklediğim için bunları beğe yorum.

Bay Recep Tunalı :

— (Kabrim) isimli şiirinizde bir kar karışıklık var :

Düşse de üstüme çökmeden önce
O beyaz kefeni kirleten toprak
Mevsimsiz güz ile bahar dönünce
Gölgeler her kabri sararan yaprak.

Neden cümleleri böyle anlaşılması bir tarzda tertip ediyorsunuz? Sonra ha de bir başka türlü kullanıyorsunuz. kelimelerin ilk harfi majüskül, neden? melerin bazı harfleri el yazısı, bazı ha kitap yazısı! Meselâ (zamanla) kelim bazı harfleri majüskül, bazı harfleri mi kül? Mektubunuzda: Size iki şiir gönder rum. Hangisinin daha güzel olduğunu ve sinin hakkındaki kanaatinizi öğrenmek yorum. En yakın zamanda bildiri memnun olurum, diyorsunuz. Bu cümle şiiriniz gibi ters anlaşılır bir tarzda ya mış. — Çünkü «En yakın bir zamanda tirseniz memnun olurum.» cümlesinde — öyle kastetmemişsiniz ama — bir emir, âd lerin maiyetine karşı kullandığı bir var. Halbuki sizin hiç bir maksadınız madığı meydanda. Şu halde Türkçenin i liğine dikkat etmeli. Şiir lisanı, bir d en mükemmel örneğidir. Bir dile sahip madan o dille güzel şiirler yazılamaz. derdiğiniz şiirler hakkında bizden s kanaatimizi soruyorsunuz, hangisi daha zel? diyorsunuz. Doğrusu, ikisi de değil! Ama, bu sizin çok güzel şiirler y bilmenize de mâni değildir!

Dördüncü Cild

Çınaraltı

KOLEKSİYONU

Çınaraltı, geçen sayısile dördüncü c tamamladı. Birinci cilt tükenmiş İkinci ve üçüncü ciltlerden pek az dır. Mahdut miktarda hazırladığı dördüncü cildi isteyenlerle, diğer ci edinmek isteyenler şimdiden idar müracaat etmelidirler. İkinci cildin f 410 kuruş, üçüncü ve dördüncü ci 475 kuruştur. Her üç cildi beraber a lara (160) kuruş, üçüncü ve dördü cildi beraber alanlara (90) kuruş iskonto yapılır.

25.9.43

ÇINARALTI

-3-

İki Yılın Bilânçosu

Yazan : **Orhan Seyfi ORHON**

(Çınaraltı) ikinci yılını tamamladı. Bu iki yıl içinde neler yaptığımızı belirtmek istiyorum. Neşriyatımızın kaba taslak bilânçosu şudur :

1 — (Çınaraltı) Türkçülüğe en yüksek bir ideal güzelliği vermeğe çalıştı. Her türlü ifratlardan uzak kaldık. Fakat samimiyetsizliğe de düşmedik.

2 — (Çınaraltı) Millî birliği korumayı Türkçülüğün başlıca vazifesi saydı. Bunun için, Millî Şefimizin direktiflerile, Sayın Başvekilimizin sözlerini, Maarif Vekilimizin gençliğe hitabelerini her fırsatta sayfalarımıza geçirdik. Türkçülükle, yeni Türk devletinin sevgisini biribirinden ayırmadık.

3 — Matbuatımızdaki geniş tenkid hürriyetini kullandık. Fakat politika yapmadık ve şahsi dâvalara girişmedik.

4 — Aramıza nifak sokmağa çabalıyan solcu fikirlere karşı daima dikkatli davrandık ve onların yapabilecekleri menfi tesirleri önlemeğe çalıştık.

5 — Fikir ve sanat bakımından millî kültürümüzü değerlendirecek eserler neşrettik : Dr. Musafa Hakkı Akanselin idealist yazıları hepimiz için büyük bir kazançtır. Feragat, bilgi, ahlâk, seciye, milletseverlik ve yorulmak bilmiyen bir çalışmanın birleştiği bu yazılar her zaman kıymetini muhafaza edecektir. Tarihimize ait Hüseyin Namık Orkun'un tetkiklerini ve ırkımızın kahramanlarını çizen Nejdet Sançar'ın portrelerini methetmeği lüzumsuz bulurum. Türk âleminde (Delhiden Üsküdara) kadar emsalsiz bir tetkik seyahati yapan Dr. Barkın'ın kıymetli eserini orijinal fotoğraflarile beraber neşrediyoruz. Bu seyahatname başka bir dile çevrildiği zaman hayret uyandıracaktır. Rıza Yalgın'ın yurdumuzu tanıtan yazıları sık sık sahifelerimizi süslüyor. Nebil Buharalı daima faydalı, enteresan ve idealisttir. Bize sınır aşırı bir alâka gösteren M. Nermiyi Türk okuyucuları (Yeni Mecmua) dan tanır. Enver Behran Şapolyonun, Türk medeniyet ve kültür tarihine dair herkese hitap eden makaleleri her zaman yeni şeyler öğretmekte ve millî bir gurur vermektedir. Tarihî yazılarile Adnan Gizin yepyeni kıymetini okurlarımıza tanıttık. Edebiyat bahsine gelince : Zaman zaman Halil Nihat, Mithat Cemal, Faruk Nafiz gibi üç büyük üstadın eserlerini neşrettik. Türk edebiyatında bir eşi bulunmıyan (Ağaç kasidesi), Mithat Cemalin en gür sesini terennüm eden vatan şiirleri, Faruk Nafizin en yeni lirizmini tattıran (Hadisler) i bu meyandadır. Yusuf Ziyanın (Göç) romanını biz tefrika ettik. Edebiyat tarihimize hiç tanınmamış mümtaz bir sanatkâr ilâve ettik: Edip Ayel. Bugün sola kaçan edebî anarşiye karşı müvazeneli, olgun bir zevke değer verdik. (Çınaraltı) nda çok ümit verici edebî bir nesil yetişti : (Şiirde) Dündar Akünal, Halim Yağcıoğlu, Âşık Fezaî, Feyzi Halıcı, Kamer Konyalıoğlu, Süreyya Endik, Hamdi Işıklı, Kerim Yund, Leman Çiçekdağı, (Hikâyede) Şemseddin Kutlu, Kadri Gökalp, Münife Baran bunlardandır. Hevesli gençler için, pek beğenilen bir (Konuşmalar) sahifesi açtık ve birinci cildini neşre hazırlandığımız bir (Çınaraltı) kütüphanesi kurduk.

Bütün bunları, mutlak bir yokluk içinde, sadece bir ideal sevgisine dayanarak başarmamız, yolumuzun doğruluğunda hiç şüphe bırakmıyor!

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Yazan: Mustafa Hakkı AKANSEL

MARK - OREL

— I —

"Eflâtun'un cumhuriyetini ümid etme! Ne kadar küçük olursa olsun: Bir parça iyilik! Bu, sana yetsin!„

● ● ●

Mark - Orel, milâttan sonra 26 nisan 121 tarihinde, bundan tam 1822 sene evvel doğmuş bir Roma imparatorudur. O, aynı zamanda büyük bir filozoftur. Roma imparatorluğu tarihe karışalı 1600 sene oluyor. Fakat, Mark - Orelin yazdığı (Kendim İçin Düşünceler) isimli kitap, insanlık yaşadıkça yaşıyacaktır. Çünkü, insanlığın en kıymetli malı olan şaheserlerden biridir. Bu keyfiyet, «Fikr» in, büyük bir imparatorluk dahi olsa, «Madde» ye galebesinin parlak bir örneğidir.

Kopenhag üniversitesi felsefe profesörü Harald Höffding'in (Çağdaş filozoflar) ismindeki eserinden öğrendiğime göre, Fransız filozofu H. Taine, ölürken Mark - Orelin bu kitabını okurmuş. Doğrusu, tam da, ölürken okunacak bir kitaptır: İnsanın ruhuna o kadar sükûnet ve sekinet verir ve bizi boş korkulardan kurtarır.

24 temmuz 1942 tarihli ve (12) sayılı (Tanrıdağ) dergisinde yazdığım (Babür) isimli bir yazımda, Babürü Mark - Orele benzetmiştim. Sonradan okudum, Renan, benden yetmiş sene evvel, Hindistanın büyük Türk imparatorlarından Babür ile Ekber Şahı, eski Roma imparatorlarından (Antonin) ile (Mark - Orel) e benzetmiş, ve bu zatların insanlığın ebedî şerefleri olduğunu yazmış. Ernest Renan gibi büyük bir fikir adamının Babür ve Ekber Şah hakkında böyle düşünmesi çok mühimdir. Hakikaten, Türk ırkı, Babür ve Ekber Şah gibi, bütün insanlığın iftihar ettiği emsalsiz büyük adamlar yetiştirmiş olmakla öğünebilir.

Mark - Orel, bir çok yüksek zekâları şiddetle ilgilendirmiştir. H. Taine'in Mark - Orel hakkındaki tetkikinin özünü aşağıya aldım: (1)

(Mark - Orel, bu dünyadan gelip geçmiş insanların en asilidir. Roma imparatoru Antonin, Mark - Orelin kıymetini anlamış, onu kendine evlât edinmiş ve veliaht yapmıştır. Roma, dünyayı fethedip Roma imparatorluğunu kurunca, aile ve vatan, örf ve âdetler, hürriyet gibi mânevi kuvvetler mahvoldu. İnsanlık ilâcı bulunmıyan bir çöküntü devrine girdi. Koyu bir istibdat, insanlarda hiç bir yüksek duygu bırakmadı. İnsanları hayvanlar derekesine indirdi. O zamanın insanları, yeni doğmakta olan hıristiyanlıkta, yeni bir ahlâk, bir ümit, mânevi yükselme yolu buldu. Bazı seçkin yaratıklar da, yeislerini gidermek ve faziletlerini desteklemek için, (felsefe) ye sığındılar. İşte, bu mümtaz insanlardan biri, tesadüfen, Roma imparatoru oldu. Böyle yüksek bir ruh için ne hazin bir talih!)

(Birbirine müsavi olan insanlar, menfaat duygularına kapılmadan, aralarında açık yürekle görüşebilirler. Onların dostluğu samimî olabilir: Ne korku ne de para ve memurluk hırsı onların ahlâkını bozmaz. Fakat, bir devletin bütün kudretini elinde tutan bir hükümdar, ancak ve ancak, yalancı, dalkavuk, ve satılmış köle ruhlu insanlardan başkasile görüşemez. O, bu çeşit yaratıklardan, yalandan ve âdilikten başka bir şey bekliyemez. İşte, Mark - Orel, bol bol, böyle mahlûklar ile çevrildi. mekte, ölmekte olan bir âlemi etmek çok güçtür. Ne tarafa ba mânevi sefalet, ahlâksızlık, riya, öpme, şahsi menfaat ifritleri, bir çehre ile, sizi aldatmağa lar.)

(Mark - Orel bu can çekişmerinde insanların bayağılaştığını, lenmelerin ve nüfusun azaldığ tarlaların boş kaldığını, hurafe çoğaldığını, devletin yüksek meı leri fikrinin kaybolduğunu, cesa mertliğin kalmadığını gördü. o, her hangi bir fert gibi, bu fen ları unutmak veya yalnız bir ş sını bilmek hakkını haiz de Çünkü, o, bir devlet reisi idi. O için, Mark - Orel, durmadan bu nalıkları görmeğe, onların şaşmaz tarzda devleti inkiraza sürükle neticelerini evvelden sezmeğe, o la beyhude mücadeleye, bu hu ki kudretsizliğini duymağa, bu lıklarla durmadan mücadele edip ma mağlûp olmağa mahkûm idi.)

(O, şu hazin düşünceyi yazdı: kederinden ölsen, onlar, gene pacaklarından şaşmıyacaklardı Gene: (Eflâtunun Cümhuriye ümit etme. Ne kadar küçük o olsun: Bir parça iyilik! Bu, yetsin!)

(Eflâtunun Cümhuriyeti) maksat, bu filozofun hayalinde duğu ideal devlettir.

(Mark - Orel, Roma devletine milletine candan hizmet etti. Sar nın eşyasını satıp askerin ma verdi. Cermen kabilelerinin isyı bastırmak için hudutlarda ihtiyar linde, çadırda öldü. Fakat, o, bun

(1) «Nouveaux Essais de Critique et d'Histoire» 15 inci bası, sayfa: 95-108.

gurur duymadı. Ve (Kendime
ısus düşünceler) ismini verdiği
geniş devletin kâh bu ucunda, kâh
ucunda ve çadır altında yazdı-
- İlâvem: Babür dahi, tıpkı onun
o meşhur (Babürname) sini,
nan karşısında ve çadır altında
ıştır — kitabına şu fikrini kattı:
mcek sinek avlamakla böbürle-
Başka biri tavşan, bir başkası da
ın domuzu, bir öteki de ayı. Biri-
(kendisi) Sarmatları.) Bu, isyan
ndeki bir Cermen kabilesinin is-
r.

Mark - Orelin mânevi desteği, ne
ve şöhret hırsı, ne muvaffakıyet
, ne kurtuluş ümidi, ne mücа-
e kızışması, ne de devlet işlerile
şmak meyli idi. Onu dimdik tu-
yalnız vicdanı idi. O, ümidi kal-
ş bir kaptan gibi, yüksek bir
e duygusu ile, gemisinin batacа-
bile bile, Roma imparatorluğunu
etti. O, eğlencelerden uzak
du. Sefahete dalmadı. Kudretini
ile kullandı. Yalnız hak ve ada-
yolunda çabaladı. Ve Cermanyada,
altında, elli sekiz yaşında öldü.
dar yüksek ve sakin bir ruh idi
kendi felsefî fikirlerine şiddetle
ım eden filozofları bile himaye
ve onlara mektep açtı. O, çok hak
lı. Kimlerden en ufacık bir iyi-
görmüşse, kitabının basında, o-
dikkatle kaydetmiştir: (Büyük ba-
Verus'ten: Mutat iyi kalblilik ve
sarsılmıyan sekinet. Babamdan:
atlılık ve mertlik. Anamdan,
arlık ve cömertlik). Ve bu, böy-
tam on beş sahife sürer.)
aine, Mark - Orel hakkındaki tet-
i şu fikirle bitiriyor: (Mark -
enberi geçen zaman icinde bir
yeni bilgiler edindik. Fakat, mâ-
at ve ahlâk alanlarında, Mark -
'in hizasına ve gerçeğine çıkabi-
yeni bir şey bulamadık. Bizim
et bilgimiz, dünyayı idare eden
ınların tafsilâtına daha iyi nüfuz
Fakat, ifade farkı bir yana bı-
lırsa, dünyayı kavrayış tarzımız
nedi.)

***

Renan da (2), Mark - Orel

(Sonu 11 inci sahifede)

(2) «Pâges choisies» 56 ncı bası, sayfa : 145 ve 155 - 160.

Görüşler

TARAFTARLIK ve ALEYHTARLIK

Hüseyin Cahit Yalçın (Bir Fena Kitap) isimli başyazısında Ali İhsan Sâbis'in (Harp hâtıraları) ndan bahsediyor ve bir Alman gibi Alman taraftarlığı yaptığından dolayı bu emekli generali hırpalıyor. Hakikaten iğrenç bir şey! Netekim biz, Hüseyin Cahit Yalçın'ın yazılarını da aynı sebeple çirkin buluyorduk. Doğrusu şudur : Ne bir Alman gibi Alman taraftarlığı, ne de bir İngiliz gibi Almana aleyhtarlığı, taraftarlık ve aleyhtarlıklarda Türk milletinin menfaatlerinden başka hiç bir ölçü kullanmamak!

Yine aynı makaleden şu cümleleri alıyorum:

«Ali İhsan Sâbis, bir İngiliz düşmanıdır. Bugün de memleketin İngiltere ile ittifak mucibince harbe girmemesi için çırpınmaktadır.» Bu cümleyi ters çevirin, Hüseyin Cahit Yalçını görürsünüz :

«Hüseyin Cahit Yalçın bir Alman düşmanıdır. Bugün de memleketin İngiltere ile ittifak mucibince harbe girmesi için çırpınmaktadır.» Birincisi iyi bir şey değildir, fakat muhakkak ki ikincisi de iyi bir şey değil!

Bundan şu neticeyi çıkarıyorum :

— Bay Hüseyin Cahit Yalçın, taraftarlık ve aleyhtarlıklarının sualsiz kaldığından dolayı en çok bay Hüseyin Cahit Yalçına teşekkür etmeli. Ali İhsan Sâbis'e hücumlarından anlıyoruz ki : Bu mevzuda eğer kendisi, kendisinin eline düşeymiş, hali yamandı!

TOPLANMA!

İnsan, bir şeyi iyi görmek temayülüne kapıldı mı, bir türlü fena göremiyor. Mutlaka kötülükleri iyimseyecek bir tarafını buluyor. Meselâ, Peyami Safa, bir türlü Alman ordusuna mağlûbiyeti yakıştıramıyor. Son zamanlarda istilâ ettiği yerleri birer birer terketmeğe başlıyan Almanlar için şöyle bir izah çaresi bulmuş :

— Harbin iki safhası vardır, diyor, birinci safha : Mihverin yayılması, ikinci safha: Toplanmasıdır.

Şu halde Almanların son vaziyeti bir toplanmadan ibaret Evet, bu bir toplanma! Fakat zafer meydanından pılıyı pırtıyı to bir toplanma!

DAVETLER

Ara sıra davetiyeler alıyorum:

Falan günü Beykozda, yapılacak falan şey için filân saatte huzurunuzla bizi şereflendirmeniz... Güzel ama, davet edilen adam meselâ, Büyükadada oturuyorsa nasıl gelecek, nasıl dönecek, dönemezse ne olacak? Dahası var: Deniz aşırı yerlerden davetiyeler geliyor: Kurtuluş gününü veya bilmem ne bayramını kutlamağa çağırıyorlar. Vapur, tren, otel, yemek bedava mıdır? Gitgide bu, resmî makamlara da sirayet etti:

Ankarada filân günü yapılacak içtimada hazır bulunmanız isteniyor.

Bu türlü davetlerde, davet sahiplerinin daha insaflı olmalarını istemeliyiz. Eğer davetiyelerde vapur ve trende yerlerin hazır olduğu, falan otelde yatılacak bir yer ayrıldığı söylenirse gitmemek, gidemiyeceğini haber vermemek nezaketsizlik olur. Fakat sadece kuru bir davet, gelmesi istenilmiyen misafire: «Siz de buyurunuz inşallah!» kabilinden bir şey dir. İnsan, bu tarzda daveti ciddîye alıp gitse «A, sahiden geldi!» diye karşılanacağından korkulur!

Yazan: ADNAN GİZ

Turan Şah ve Saint Louis

I

Yedinci haçlı seferi nasıl başlamıştı?

• • • • • • • •

Mısır ve Filistinde son Haçlı seferlerile geçen — takriben — yüz senelik bir zaman parçası Türk tarihinin büyük olaylarla dolu en hareketli bir devresidir. Bu devrede büyük bir varlıkla istilâ ordularına karşı koyan kahraman Türkler arasından çok yüksek şahsiyetler yetişmiş ve bu yüksek insanlar âdeta dünyanın gidişini değiştiren büyük işler görmüşlerdir. Fakat esefle söyliyelim ki, Türkçe tarihlerde bu devre ait malûmat sadece kısa hülâsalardan ibaret olup, asıl zengin tafsilât Arap ve ecnebi tarihlerde bulunduğundan tarihle hususi şekilde ilgili olmıyanlar için bu devirler uzak ve karanlık kalmıştır. Ben burada, yerli kaynaklarla Deguignes'nin Türk tarihindeki malûmatı, bizzat yedinci Haçlı seferine iştirak eden ve Fransız edebiyatının ilk eserlerinden birini vermiş olan «Sir Joinville» in hâtıratı ile karşılaştırarak o devrin en dikkate şayan safhalarını bir kaç makale içinde hikâye etmeğe çalıştım.

Fransa kıralı dokuzuncu Louis'nin dili tutulmuştu. Son derece sofu olan ve Fransanın birinci sınıf evliyalarından sayılan Louis bu illetten kurtulmak için Allaha yalvarmış ve dili çözüldüğü takdirde İsa Yalvac'ın gök yüzüne yükseldiği mukaddes Kudüs şehrini islâmlardan almayı adamıştı. Hikmetinden sual olunmaz Cenabıhak sofu kıralın duasını kabul etti. Dili çözülen Louis derhal adağını yerine getirmek için büyük hazırlıklara koyuldu. Ortaçağın müteassıp ve cahil Avrupası tam yüz elli senedenberi bu uğurda altı büyük sefer açmış ve her seferde sayıları yüz binleri aşan vahşi sürüler halinde Şarka akan Haçlı orduları tâ İstanbuldan Mısıra kadar bütün mamur ülkeleri kana boyamış, din namına yapmadık vahşet bırakmamışlardı. Haçlılar bu altı sefer zarfında iki defa Kudüsü almış ve Suriye ile Filistinin muhtelif bölgelerinde yerleşmeğe muvaffak olmuşlardı. Fakat ilk seferinde Selâhaddin-i Eyyubi, ikinci defa da Selâhaddinin kardeşinin torunu olan Mısır hükümdarı Mülk Salih bu muvaffakıyeti bilhassa Cengizin önünden kaçan ve Suriyeye inen Harzem Türkleri sayesinde kazanmış, frenklerin Corasmin dedikleri bu cesur ve savaşçı yiğitlerle işbirliği ederek Haçlıları Gazzeden Suriye hududuna kadar kovalamıştı. Bu Kudüsün son alınışı oldu ve o tarihten birinci cihan harbine kadar mukaddes ülke 872 yıl fasılasız Türklerin elinde kaldı. Mülk Salih zamanında Oğuz Türkleri akın akın gelip Mısır ve Filistinde yerleşiyor ve bu Türklerin ekserisini Cengizin önünden kaçan asîl, gün görmüş, yiğit Harzemliler ile Venedik gemileri tarafından Kırımdan alınıp Mısıra satılan Kıpçak Türkleri teşkil ediyordu.

Yeni romanımız:

Beyaz Selvi

Halide Nusret Zorlutuna

Çok ince kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın (ÇINARALTI) için hazırladığı bu güzel romanı pek yakında tefrikaya başlıyacağız.

Mülk Salih bu Türk gençlerinden bir hassa ordusu kurmuş, «Memlûkler yahut Bahriye kölemenleri» namile şöhret bulan bu orduyu Nil nehrindeki Ravza adasında yaptırdığı bir kışlaya yerleştirmişti. Çok sıkı bir talim ve terbiye ile yetişen, emsalsiz bir maharetle ata binerek gayet iyi kılıç kullanan ve kıyafetlerine fazla itina eden Memlûkler gi bir askerî aristokrasi partisi h alarak Mısırda yüksek bir itibar zanmışlardı.

Tarihin değişmez hükümleri uzun zaman için ehramlar ülke mukadderatını onların eline bıra yor ve asırlardanberi Türk - İs âlemini harap eden Haçlı akınla durdurmak ve kökünden kazımak refini de onlara veriyordu.

Kudüsün tekrar geri alınmasile elli yıldanberi sarfolunan gayret dökülen kanların boşa gitmesi A panın o koyu taassup âlemine pek gelmişti. Bu hüsranın tesirile Papa olmak üzere bütün taassup hipleri, Avrupa gençliğini yeni büyük bir savaşa hazırlıyorla Saint Louis'nin adağı onlar için metli bir fırsat olmuş ve 1254 de onda kurulan Concile (Ruhanî lis) bütün hıristiyanlık âlemini F sa kıralının kumandası altında kaddes savaşa çağırmıştı. 'Bu da derhal tesirini göstermiş, zaten lardanberi papazların yaptığı te lerle intikam almağa susayan, sa gösterilen yere gitmek ve din n na, mukaddes şeyler namına vurm kırmak, öldürmek istiyen cahil, h bir kütle Fransa kıralının bayrağı

nda toplanmıştı. Bu sefere Avrupa-
n en seçme, tecrübeli şövalyeleri
irak ediyor, her taraftan gayet bol
zak ve mühimmat geliyordu. Bu şe-
de büyük hazırlıklardan sonra
00 kişiyi bulan bir Haçlı ordusu,
büyük ve 1500 küçük gemiden
irekkep bir donanma ile 1249 yı-
da Marsilyadan hareket etti. O za-
an otuz üç yaşında olan Fransa kı-
ının yanında karısından başka üç
rdeşi, hâtırat sahibi Sir Joinville
çok prensler, asilzadeler, papaz-
bulunuyordu.

Büyük Haçlı donanması evvelâ
brısa uğradı. Oradan şiddetli bir
tınaya tutulduktan sonra Cenuba
men kırarak Dimyat kalesi önle-
nde göründü. Evvelce Haçlılarla
leşmek düşüklüğünü gösteren bir
islâm prensile harp halinde bu-
nan Mülk Salih bu sırada Suriyede
ıms kalesini kuşatıyordu. Aksi bir
sadüf olarak sıhhati de fena halde
ılmuştu. Suriyeye giderken Mısı-
n idaresini Türk tarihinin en ro-
antik kadını olan zevcesi Şecere-
dür'e bırakmıştı. Kıpçaklı bir
rk olan Şeceretüddür de bütün
rttaşları gibi küçük yaşta Mısıra
rilmiş ve saraya verilerek emsal-
güzelliği sayesinde evvelâ sulta-
zevcesi olmuş, sonra üstün zekâ-
yüksek fikirlerile onun yanıbaşın-
yer almıştı. Zevcesine son derece
madı olan Mülk Salih Haçlıların
myat kalesini kuşattıklarını du-
ca derhal Hums'tan muhasarayı
dırarak Mısıra hareket etmiş ve
da kalenin müdafaası için lâzım
n talimatı vermişti. Dimyat ka-
sini cesaretile meşhur bir Arap ka-
esi olan Beni Kinane'liler müdafaa
ekti. Ayrıca Türe Fahrettin ku-
ndasında bir ordu da diğer sahil-
i koruyacaktı. Kaledeki cephane
erzak pek bol olduğu gibi geriden
lımlar da geliyordu. Eğer herkes
zifesini yaparsa Mülk Salih Mısıra
ene kadar kale pek âlâ dayana-
lirdi. Fakat vazife değil büyük
ihanet yapıldı. Mısırda üç dört
on bin kişilik bir azlık olan
kler, Türk olmıyan Mısır ehalisini
armak için hayatlarını feda eder-
, yine Türk olmıyanlar yurtları-
ihanet ettiler. Haçlılar henüz yıp-
mamış ihtirasları ve taze kuvvet-

Bir kuş gibi...

Hiç tatmasak aşkın ne olurmuş ki tadından
Mademki onun tiksinecek insan adından?
Sevsek küsecektir bize talih inadından
Bin parça olur bil ki düşenler suratından!
Doldur! kederim çok, bana bahsetme kadından!
Bir kuş gibiyim şimdi, vurulmuş kanadından.

Kalbimde coşan iç denizin bembeyaz üstü,
Sevdiklerimin çıkmadı bir doğru dürüstü!
Hepsinde yalan sanki dudaklardaki süstü!
Çoktanberi ruhum üzülüp âleme küstü.
Doldur! kederim çok, bana bahsetme kadından!
Bir kuş gibiyim şimdi, vurulmuş kanadından.

Gördükse de gün, sineye çektik nice hile,
Sevdanın avunduk o tükenmez çilesiyle,
Bin fırtına, bin gaile, bin vesvesesiyle
Heyhat olacakmış emel idbara vesile!
Doldur! kederim çok, bana bahsetme kadından!
Bir kuş gibiyim şimdi, vurulmuş kanadından.

Edip AYEL

lerile kaleye saldırıyor ve gerçekten dinine, gayesine samimi bir şekilde bağlı olan dokuzuncu Louis ordunun başında savaşıyordu. Fakat daha ilk hücumlarda Beni Kinane'liler kalenin müdafaasını bırakarak çöle kaçtılar. Haçlıların her girdikleri şehirde kadın, çocuk demiyerek bütün islâmları, hattâ Yahudileri bile doğradıklarını pek iyi bilen ehali de panik halinde şehirden çıktılar. Bu suretle 29 haziran 1249 da Haçlılar muharebesiz Dimyata girmiş, şehirde bulunan hazineyi, mühimmatı ve silâhları ele geçirmişlerdi. İşte bu sırada Mülk Salih gayet hasta olarak Mansureye geldi.

(Devamı 12 nci sahifede)

RAMAZAN KONUŞMALARI

Türklerde Mahyacılık

Eski Ramazan âdetlerinden

Yazan: *ENVER BEHNAN ŞAPOLYO*

Eski devirlerde ramazan yaklaştığı zaman ruhlarda bir sevinç ve neşe başlardı. Çocuklar, ihtiyarlar, kadınlar sevinirler bir ramazan temizliği ve hazırlığı derhal göze çarpardı. Evlerde tahta silinir, çamaşır yıkanır, kahveler donatılır, bilhassa Direklerarası hazırlıklarını tamamlardı. Mahallelerin arsalarında Karagöz oyunu için büyük çadırlar kurulur. Bazı yerlerde Karagöz oyununa kahveler hazırlanır, İstanbulun muayyen semtlerinde (Orta oyunu) oynanır, mühim semtlerde (Meddah Aşki, Meddah Sürurî) gibi meddahlar kahvelerde meddahlık ederlerdi. Şehzadebaşında (Abdi), (Kel Hasan), (Manakyan) sonraları (Naşit) efendilerin tiyatroları hazırlanırdı. Şekerci dükkânlarının üstüne ustuvane şeklindeki kalaylı reçel güğümleri sıra ile dizilir. Bekçiler davullarını hazırlarlar.. Bununla beraber tesbihciler, en kıymetli tesbihlerini camekânlara dizerler.. Hele Bayezit camiinin içinde ramazan için açılan sergi bir şaheserdi.

Burada envai türlü baharat, Mekke hurmaları, kamış şekerleri, demirhindi.. Küçük kutularda satılan renk, renk küçük şekerler, tesbihler, envai türlü hacıyağları, kokular, şuruplar satılırdı.. Bakkallarda (güllâçlar), tatlıcılarda (telkadayıf, yassıkadayıf, böreklik yufkalar, revani, lokmalar, baklavalar vesaire nefis tatlılar yapılırdı. Her aile ramazandan önce (iftariye) liklerini alırdı. Pastırma, sucuk, reçel, peynir, zeytin gibi.. Hele ramazanda çıkan o nefis yumurtalı canım pideler, susamlı simitler, yağlı çöreklerin nefasetine doyum olmazdı.

Eski devirlerde ramazanda çok şurup satılırdı. Çünkü eski Türk âdetinde iftar tepsisinin etrafına herkes için içi buzlu, şurup konurdu. Bu şerbet bardakları yalnız ramazana mahsus olup, bayram ertesi ortadan kaldırılırdı. Hele dostların biribirlerini iftara davetlerinde dünyanın en nefis yemekleri ikram edilirdi. Bütün İstanbul tekkelerinin aşevleri fukaraya açıktı. İftardan sonra bir miktar da (Diş kirası) denilen para verilirdi.

Gelecek sayımızda

Şaşılacak bir hiyanet ve nankörlük vesikası

••

Koynumuzda kimleri beslemişiz ?

Sizi hayrette bırakacak bu vesikayı neşretmeğe başlıyacağız.

Zengin konaklarının iftarları ise pek boldu.. Bu konaklarda akşam ve teravi namazları cemaatle kılınırdı. Bilhassa Eyüpte Hazreti Halitte iftar etmek pek kıymetli idi. Burada bazı hayır sahipleri tarafından vakfedilmiş hurma ve bilhassa (Zemzem) suyu verilirdi. Sonra herkes yaz ramazanlarında Haliçte kayık safaları yaparlardı.

Ramazan geleceği gün bazı adamlar ayı görmek için beklerler. İlk hilâli gören saraya müjdeler, bahş alırdı. Bu zaman top patlar, bütü camilerde kandiller yanar, akş üzeri de bütün mahalleleri davul s leri inletirdi. Çocuklar büyük bir m şale yakarlar, davulcunun arkas takılırlar: «Ramazan geldi hoş geld baklava tepsisi boş geldi!» diye ta bu zamana göre bağırırlardı. Yi rahurda davul çıkardı. İftardan sonr herkes teravi namazına gider, teravi den sahura kadar, İstanbul halkı ev ne girmezdi.. Durmadan eğlenir, v bu neşe bayramın sonuna kadar de vam ederdi.

Ramazan geceleri bir takım mahalle delikanlıları davul çalarlar, evlerinin önünde (maniler) söylerlerdi. Fenerci de evlerden verilen parayı toplardı. Bu maniler halk edebiyatının birer nümuneleridir.

İstanbulda Yeniçerilerden kalm bir âdet vardı. Bu âdet bizim Koc Mustafa paşa mahallesinde meşru yete kadar yaşadı. Çocuklar evler kırılan çanakların diplerini topla ramazana kadar biriktirirlerdi. Büt çocuklar bu çanakları bir araya geti rirler. Bu çanakların içine zeytinya doldururlar, bir de kandil yaparlardı Bu suretle karanlık sokak donatılır dı. Bunun etrafında tura oynarla maniler söylerlerdi. Sonra da bu sokaktan geçenlere: «Mum parası! Ya parası!» diye bağırırlardı. Herke çocuklara yağ parası olarak on para verir geçerdi. Eğer bir hasis parayı vermeden geçerse, birisi: «Bakkalda üzüm, fenerde gözüm!» diye bağırırdı.. Yolcunun cam ve muşamba fenerini taşa tutarlar, derhal feneri ya

(Sonu 13 üncü sahifede)

ŞİİRLER

Atlılar

Bitti yollardaki son merhaleler
Karlı dağlarda alev yükseliyor.
Atlılar elde kızıl meş'aleler
Atlılar Tanrıdağından geliyor.

Sürdü yıllarca çelikten bu akın
Zaferin müjdesi oldukça yakın.
Şu koşan sevgili bozkurda bakın
Ana yurdun kucağından geliyor.

Feyzi HALICI

Köyüme hasret

Baharını görmedim, yıllardır yanıyorum
Seni ben içimdeki hasretten tanıyorum.

Dağlarını rüyada görürüm gündüz bile
Sarmaz bir kalbi böyle en güzel bir yüz bile.

Dudakların suyuna ıslanmayalı beri
Hasretinle çatlamış, dönmüş gözümün feri

Rüzgârların anamın tatlı nefesi gibi
Çayların su dolduran bacımın sesi gibi

Yalın dağ, yanık toprak, yeşil ağaç, ince su
Hepsi hasret, hepsi dert, hepsi yürek kaygusu

Hayalim gövdesini koyup yamaçlarına
Diyor bugün de geçti hele nolur yarına..

Uğrunda Mecnun desin bana, dileyen köyün
Seni bir Leylâ gibi seviyorum ben köyüm.

Şemsettin KUTLU

Veda şarkısı

Kanat ger, üstüme şakı durmadan,
Sesinde kaybolan yıllar konuşsun.
Sen ki; son ışıklar yandığı zaman,
Elimden uçacak bir garip kuşsun.

Giderken son defa güler dudaklar,
Sallanan mendiller bir hüzün saklar
O zaman gözlerde yanar uzaklar,
O zaman anlarım artık uçmuşsun.

Hamdi IŞIKLI

Hudud boyu

Bütün ufuklar kızıl, bütün suratlar sarı,
Artık ilmin dili yok, kapat bu kitapları.
İnsanlık ve fazilet, kalbinde ne varsa yık.
Bu asırda sökmüyor ne felsefe, ne mantık.

Bir canavar boğuyor en ışıklı yârini,
Kudurmuş lâv sarıyor cihan ormanlarını.
Günahsız göğüsleri mitralyözler deliyor,
Topraktan göğe doğru bin feryat yükseliyor.

Mukadderat tarıyor saçımın aklarını,
Kulaklarım sayıyor ömrün tik taklarını.
Ne bu alevden zerre, ne bu ateşten korum,
Bir yangın toprağımı sarmasın istiyorum.

Nasip olmasın haksız, ne bir çelenk ne bir tak,
Hayatıma bedeldir yaşadığım bu toprak.
Her varlıktan üstündür benim yıldızım, ayım,
Onu korumak için bak hudut boyundayım.

Ferid Ragıp

Edebiyat Tenkidi

D A H A

• • • • • • • •

Yazan: İsmet KÜR

• • •

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bir kitabı daha çıktı: «Daha».. — Bu isim «deha» nın Türkçe âhenk kaidesine uydurulmuş şekli mi, yoksa şu bildiğimiz «daha güzel», »daha saçma» nevinden olan «daha» mı bilmiyorum.— Bu, kapak kompozisyonundan, şiirlerin mevzularına, isimlerine, noktalama işaretlerinin konuş yerlerine kadar, orijinal bir eser...

İlk kısmın adı «Üçüncü Halim» ve ilk şiir «Kabul».. Güzel ve muhteşem.. Sahibinin, yerli ve yersiz, bütün kendine güvencini aksettiren bir şiir :

Ben Üçüncü Halim, haşmetli ve mukaddes
Padişahlar Padişahı.
Benim beyaz ellerimden başlar,
Tab'amın sabahı..

«Davet» aynı muhteşem, kendine güvenen karakterin, için için kendinden, mutlakıyetinden şüphesi :

Ben ki kıtalar fethetmişim, nesillerden,
Ben ki cihan kadar.
Gündüzün bittiği yerler karanlık :
«Mağrur olma Padişahım, senden büyük
Allah var..»

«Avdet Alayı», «Eski nazar» yine aynı ihtişamı ve mâna zenginliğini ihtiva eden şiirlerden..

Fakat bu ayarda başka şiir bulmak için artık sahifeleri çok çok çevirmek lâzım..

«Ayışığın», «Kaybettiğim ağırlık», «Gece Aklı» ve bilhassa «Harcamak» kitabın muvaffak olmuş parçalarını teşkil ediyorlar.

Fakat «Daha» da, daha eksik olan bir şey var... Tuzu unutulmuş bir yemek; kokusu, renkleri ve sesleri, eksik, hattâ bazan büsbütün mevcut olmıyan bahar gibi bir şey..

Bir defa, şiirlerin hemen hepsinde kompozisyon ve âhenk zayıf..

Çok kere kelimeleri diziş acaipliği yüzünden mâna kayboluyor. «Böyle gayet acaip ve bozuk bir ifade kullanarak bir çok şeyleri ziyan etmeğe ne lüzum var?..» diye düşünüyoruz. Ziyan olan şeyler, şaire istediğini kazandırıyor: Herkesten başka olmak... Fakat bu, zorla yapılan, eli şakağa koyup düşünülerek, zorlanarak elde edilen bir «herkesten başkalık».. Halbuki şiire kendiliğinden gelen, hassas ve âhenkli bir orijinalite lâzım..

«Âhır zaman» başlıklı parçanın baş tarafını beraber okuyalım :

«Benimle ve edebiyatımla meşgul olana lânet olsun
«Ben karanlık yolumda yalnız gideceğim.»

Şair bilir ki, kalabalık bir yolda harikulâde şık ve zarif giyinmiş bir insan dahi herkesin nazarı dikkatini celbetmez.. Fakat biçimsiz ve zevksiz giyinmiş de olsa, herkesten başka olan, hele «Bana bakanın Allah belâsını versin!» diye bağıra bağıra gideni herkes görür.

«Mülk» parçasından :

Azametimle sonsuz,
Senelerce yaşıyanlar
Karanlıklar değil, yıldızlar değil
Askerlerimin öldüğü.

«Meydan» ın ilk kıt'ası :

Sessizlikle ve lezzetle gelip,
Hayata, payidar olduğundan.
Dağıtır vakti yerle göğe,
Muhteşem saraylarını itiraf eder.

Aynı parçanın son kıtası :

Tab'amla beraber aradık meçhulü,
Şehrin her yerinde hükümler arasından.
Daha büyük bir tahta açık,
Göğsümüz, ellerimizden ve meydan.

Mağazanın camekânındaki bebek

Topaç niçin daire,
Dönüyor ondan.
Gökler niçin daire,
Dönüyor ondan.

Ölüm niçin daire
Dönmüyor?

Bu şekil örneklere kitabın her her sahifesinde raslamak mümkü Düşünüyorum : Bunların mânala ben mi kavrıyamıyorum; kavranac mânaları mı yok?.. Şiir, muamm bilmece demek midir? Vuzuhun şi öldürdüğü kanaatindeyim; fakat kıt de her zaman, her çeşit yazı iç bir kusurdur.

«Hayvanım yolu tanıyordu», « tandaş, uykum geliyor» gibi, oku cuyu zerrece ilgilendirmeyen ve h bir edebî kıymeti bulunmıyan yazı da var. İnsan bunları okuyup bitiri ce gayri ihtiyari: «Ey şair vatand

MARK - OREL

(Marc - Aurèle)

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı Akansel

(Başı dördüncü sahifede)

hakkında şunları yazmış: (Mark - Orel, muayyen bir kütlenin değil, bütün insanlığın şerefidir. Gelecekteki (istikbalde) din ve felsefe inkılâpları ne olursa olsun, Mark - Orel'in büyüklüğü bunlardan hiç bir zarar görmiyecektir. Çünkü bu büyüklük, hiç bir zaman kıymetten düşmiyen (iyi kalblilik) üzerine kurulmuştur.)

(Mark - Orel öldüğü vakıt, bütün Roma imparatorluğu derin bir yas içine gömüldü. Romalılar, ona (Mark, babam), (Mark, kardeşim), (Mark, oğlum) derlerdi.)

İlâvem: Böyle hakikaten büyük insanlar için ne kadar yas tutulsa azdır. Çünkü onlar çok nadirdir, ve böyle bir hükümdar, idaresi altındaki kavimler için bahası ödenemiyen bir nimettir.

Renan, Mark - Orel hakkındaki yazısını şöyle bitiriyor: (Dünyada, bir insanın hâtırasını bu derece saygı ile anmak, hiç bir vakıt, bu kadar yerinde olmadı. Evet, biz, hepimiz, sanki dün ölmüş gibi, Mark - Orelin yasını hâlâ kalbimizde taşımaktayız.)

(Arkası var)

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

«BİR IŞIK BİN PERDEDEN»

Bu dağ ki, bu çağda özlem dağıdır,
Bu çağ ki bu dağda gönül çağıdır,
Göğsün yeni açmış gül yaprağıdır.
Beni yakıp yıkan eşi yok güzel
Koruya, sularda ay kanatken gel,

Sevişmemek suçmuş gönül çağında,
Seni bekliyorum özlem dağında;
Alevden bir duvak ay dudağında...
Yalnız gönlüm değil bütün Ankara
Seni soruyor ah akan sulara...

Değilim elbette ben senin dengin,
Bugün o gün gibi uçmasın rengin,
O gün gözlerimi aldı gözlerin,
Bugün bu çağda gönüldür yerin,
Gönlüm ki bugün şu göklerden engin...

Uzaktan uzağa yıldızlara bak,
Sanki yıldızdan ince o yaşmak,
Ay şimdi göğsünde bir taze duvak,
Gönlümün eşi yok yalnızım diyen
Murada ermiş yeşiller giyen...

Aziz Neriman BİNIŞIK

BU GEMİ

Ne geldi hayatımın mes'ut nadir bir demi
Ne parlak bir ay doğdu nurlandırdı gecemi
Bu kara talihe ben, gece gündüz ağlarım
Hep böyle mi gidecek bu denizde bu gemi..

Ne durdu göz yaşlarım ne derdim sona erdi
Bu hayata bu gönül boş yere göğüs gerdi
Daha dinmiyecek mi bu garip gönlün derdi
Hep böyle mi gidecek bu denizde bu gemi...

Teselim boş gönlümü avutan bir nefesti
Nihayet işte o da benden ümidi kesti
Bir katre oldu sızdı, bir rüzgâr oldu esti
Hep böyle mi gidecek bu denizde bu gemi...

Halil SOYUER

SEÇME SÖZLER

★ Neşe! Hayatın hakkından gelmek için ne güzel yol! M. Valyère

★ Yalnızlık aptalları çileden çıkarır, kötülere bir işkence ve kâmil adamlar içinse bir saadet teşkil eder. Beauchêne

★ Para, kullanmasını bilirsen senin kölen, bilmezsen efendindir. P. Syrus

★ Altın devri arkanda değil önündedir. Bacon

★ Artık mevcut olmıyan felâket hiç başa gelmemiş demektir. Joseph Chénier

★ Müşkülpesent olanlar cidden bedbahttır: Hiç bir şey onları tatmin edemez. La Fontaine

★ Sadaka vermek zenginler için bir vazifedir. Goethe

★ Hürriyet ağacı sık sık kahramanların kanile sulanmalıdır. T. Jefferson

★ Her zaman zevk, zevk olmaktan çıkar. Voltaire

★ Başkalarının kusurlarını sana nakleden seninkilerini de başkalarına taşımaktadır. Diderot

★ Hiç bir iş görmiyen adamın yanında bir eşek bir «Majeste» dir! Wagner

★ İyilerle düşüp kalkan onlardan daha iyi olur. Guyau

★ İhtiyarlığa hürmet etmemek, akşam olunca girip yatılacak evi yıkmak demektir. Alphonse Karr

★ Kendini beğenmişlik insanı aptallar kadar başkasının tuzağına düşürür. Florian

bana ne?..» diyor. Şair, elbette herkesi ilgilendirecek mevzuları arayıp bulmaz. Fakat sadece kendisine ait olan hisleri, hâdiseleri öyle işler ki, şiiri okuyan insan, farkında olmadan şairin dünyasına göçer..

«Sinekler», şaire, dört adet şiir yazdıran bir ilham kaynağı olmuş.. Güzel.. Mevzuu kınamıyorum. Ahmet Haşimin tahtakurusundan bahseden yazısını zevkle okumuştum. Fakat işin kötü tarafı, bu dört adet şiirde orijinal olma gayretinden başka hiç bir şey yok.

«Sarı, ballar upuzun
«Akıyor üzerinden vücudumuzun.»

Ne feci bir manzara değil mi?.. İnsan baldan da, vücuttan da iğreniyor.

Şairin kafası bazı muayyen kelimelere takılmıştır; hemen her şiirinde onlara raslanır: Nesiller, bakire, karanlık, misali... gibi. Böyle muayyen kelimelere bağlanmak biraz muhayyilenin, biraz da kelime hazinesinin mahdut oluşuna delildir.

Kısaca şekillendirmek lâzım gelirse bu eser, anlatmak istediğini kendisi de anlamamış olan bir mütercimin dilimize çevirdiği, içinde gramer hatası bol bir kitaba benziyor. Ne kitabı?.. Her halde «Şiir» değil...

İsmet KÜR

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Yazan: Adnan GİZ

Turan Şah ve Saint Louis

Yedinci haçlı seferi nasıl başlamıştı?

(Başı 6 ncı sahifede)

Dimyattan kaçan şehrin eşrafı hükümdarı ziyaret ederek vaziyeti anlattılar. Beni Kenane kabilesinin ihanetinden son derece gazaplanan hasta hükümdar derhal kabilenin büyüklerini arkalarındaki esvaplarile astırmış ve bu büyük felâketten pek az sonra yeis ve iztırap içinde hayata gözlerini kapamıştı. Şimdi Mısır değil bütün Yakınşark büyük bir tehlikeye maruz bulunuyordu. O devirde islâm dünyasının sıklet merkezi olan Mısır eğer müdafaa edilmezse Orta Asyaya kadar bütün Yakınşark Haçlılar tarafından istilâ olunur ve ondan sonra ne olacağını da yalnız Allah bilirdi.

İşte bu vahim anda islâmiyeti kurtaran bilmem kaçıncı Türk olarak bu sefer de kahraman bir Türk kadını ortaya çıktı. Derhal idareyi ele alan Şeceretüddür kocasının ölümünü yalnız başkumandan Fahrettinle kızlarağası mevkiinde bulunan baş hadım Muhsine söylemiş ve onlarla müzakere ederek icap eden ilk tedbirleri almıştı. Evvelâ felâket haberinin halktan ve ordudan gizli tutulmasına karar verildi. Sonra Diyarbakır cıvarında bulunan veliaht Turansaha — ki Şeceretüddürün üvey oğlu idi — Mısıra gelmesi için haber gönderildi. Şeceretüddür hükümdarın ölümü ilân edilene kadar veliahtın hakkını korumak için bir kurultay topladı. Kurultayda «Sultan kendisine ve kendisinden sonra oğlu Turansaha sadakat andı içmenizi emrediyor. Atabey vazifesini Fahrettine veriyor» diye bütün beylerle devlet ricalinin Turansah namına ant içmesini temin etti. Bir müddet sonra hutbelerde Mülk Salihle beraber Turansahın adını da okutarak veliahtın saltanatı yolunda ilk adımı atıyor ve bu yüksek tedbirler sayesinde memleketin iç durumunu her kötü ihtimale karşı sağlamlamış bulunuyordu.

Haçlılara gelince, onlar da bu müddet zarfında Dimyatta durumlarını kuvvetlendirmişlerdi. Fırtına yüzünden geciken diğer gemiler de gelmiş ve bu gemilerde bulunan kıralın kardeşi Comte de Poitiers'nin kumandasındaki askerler karaya çıkmışlardı. Bu sırada Türkler ordugâhlarına taarruz eyliyerek yakaladıkları Haçlıları yokettiklerinden Saint Louis muhafızları arttırmağa ve ordugâhın etrafını istihkâmlarla çevirmeğe mecbur kalmıştı. Bütün kuvvetlerini Dimyatta topladıktan sonra Haçlılar doğruca ne tarafa yürümek lâzım geldiğini müzakere ettiler. Kumandanlardan bir kısmı Kahireye yürümek, bir kısmı da evvelâ İskenderiyeyi almak fikrinde idi. Kıral birinci fikri tercih etti ve Haçlı ordusu kânunuevvelde Dimyattan çıkarak Mısır üzerine yürüdü. Deguignes'ye göre Haçlılar, Sultanın ölümünü duyduktan sonra taarruza geçmişlerdi. Fakat sefere iştirak eden Sir Joinville Dimyattan çıktıktan sonra uzun zaman sultanın ölümünden haberdar olmadıklarını söyler. Yolda beş yüz Türk süvarisi esir almışlardı. Mareşal de Temple bu atlıların kendilerini bir pusuya düşürmek niyetinde olduklarını bahane ederek bir kısmını kılıçtan geçirdi; bir kısmını da Nile attırdı. Yollarına devam eden Haçlılar Nilin Reşit ile Dimyattan gelen iki kolu arasında karargâh kurdular.

Yapılan ilk çarpışmalarda yerli müfrezeler bozuldu. O zaman Fahrettin ordusunu Deltaya geçirerek düşman ordusunun karşısında yer aldı. Türkler burada taştan mevkiler yaparak düşman istihkâmlarına grégeois ateşi, (ateş ruhu) atıyorlardı. Semada uçtukları zaman bütün alevile tutuşmuş bir fıçıya benziyen bu Türk bombalarının upuzun bir kuyrukları vardı. Gök gürültüsüne benziyen bir ses çıkararak geceleyin bütün düşman ordugâhını aydınlatıyor ve düştükleri yeri tamamen yakıp kül haline getirerek Haçlılara ağır kayıplar verdiriyordu. Haçlılar para ile bir Bedevi kılavuz elde etmişlerdi ki onun delâletile nehri geçtiler. Geçişlerine mâni olmak istiyen üç yüz kişilik bir kuvveti dağıtarak Mansure şehrine kadar kovaladılar. Şehir içinde kanlı bir sokak savaşı yapıldı. Ehali damlara çıkarak Frankları taş tuttular. Atılan taşlardan biri Haçlılara kumanda eden kıralın küçük kardeşi Comte Robert d'Artois'nın başına isabet ederek ölümüne sebep oldu. Türe Fahrettinin karargâhı Mansure şehrinde idi. Bu sırada Haçlılar bir casus vasıtasile Mülk Salihin öldüğünü ve ordunun pek iyi bir durumda olmadığını haber almışlardı. 8 şubat 1250 tarihinde seher vakti Mısır ordusuna ansızın büyük bir baskın yaptılar ve ilk hamlede korkunç bir katliâm ile ehaliye dehşet verdiler. Bu sırada hamamda bulunan Türe Fahrettin yarı çıplak bir halde bir beygire atlıyarak istihkâmlara koştu. Fakat yolda bir Frank müfrezesi ile karşılaştı. Haçlılar hemen başkumandanı öldürdüler. Artık ordu başsız kalmış ve Mısır yeni baştan büyük bir felâketle yüzyüze gelmişti.

(Devam edecek)

Hasan Adnan GİZ

DÜZELTME: Çınaraltı'nın 103 üncü sayısında çıkan son Çamlıca mektubunun bilhassa son sütunu bir hayli tertip hatası ile çıkmıştır. Bir kaç satırı düşerek mânasını büsbütün kaybeden bir cümle şu şekilde olacaktı: «... Daima neşe ve ümitle vardıkları her merhalede muayyen bir saat eğlendikten sonra birden âni bir üzüntüye düşüyor ve ebedî bir iç sıkıntısı ile bunalan Baudelaire'in lisanı ile konuşarak..» tashih ederim.

A. G.

RAMAZAN KONUŞMALARI

Türklerde Mahyacılık

Yazan: *ENVER BEHNAN ŞAPOLYO*

(Başı 8 inci sahifede)

kalıyarak, hasisi kızdırır, etrafı kahkahaya boğarlardı.

Ramazanda daireler öğleden sonra, mektepler de yarım azat olurlardı. Erken dağılırdı. Ramazanın bu cihetleri güzel olmakla beraber, bilhassa İstanbulun göklere baş uzatan camilerinin o ince zarif minarelerindeki (mahya) ların kuruluşuna can dayanmazdı. Dünyada bu kadar güzel bir şey olamazdı.

Mahya, minareler arasına iple kandiller asılarak teşkil edilen bir takım yazılar ve şehillere verilen addır. Mahyayı ilk icat eden, Fatih camii müezzinlerinden (Hattat Hafız Kefevi) adında sanatkâr ruhlu bir Türktür. Rivayet edildiğine göre Hafız Kefevi, gayet musanna bir çevre işlemiş ve iki minare arasına bu çevreyi kandil ile nakşeylemiştir. Bundan sonra mahyacılık sanatında en büyük şöhret kazanan Süleymaniye camii mahyacısı (Abdüllâtif) efendidir.

İstanbulda bugünkü şekilde ilk mahya (Birinci Ahmet) zamanında 1026 hicrî senesinde Sultanahmet camii minarelerinin arasına kurulmuştur. Daha sonra mahya Süleymaniye ve Yenicamilerde yapılmıştır. 1133 hicrî senesinde ise Padişah tarafından müsaade edilerek Üsküdarda Valde camiine de mahya kurulmağa başlanılmıştır.

Mahyanın bütün İstanbul camilerinin minarelerinde kurulmasına (Üçüncü Ahmet) bir fermanı hümayun ile 1134 ramazanında müsaade etmiştir.

Nevşehirli Damat İbrahim paşa sadrâzam bulunurken, mahyası olmıyan çift minareli camilerde de mahya yapılmak üzere fermanı hümayûn çıkmış, her camiin mahyasının masrafı kendi vakfından görülüp, yalnız Ayasofya camiinin mahya masrafı Üçüncü Ahmedin vakfından verilmiştir.

Raşit Tarihinde ise şu malûmat vardır: «Sultan Ahmet Salisin valdesi Sultan merhumenin mahrusai Üsküdarda Balabaniskelesi kurbünde müceddeden bina ve ihya eylediği camii şerif mahrusai mezbureye azîm revnak ve şan vermegin İstanbulda vakı Süleymaniye ve Sultanahmet ve Bahçekapısındaki Valde camiinde yapılagelen mahyalar gibi Üsküdardaki Valde camiinde dahi mahya yapılması hakkında Üsküdar ehalisi tarafından sadr-ı Anadolu İsa efendi zade Feyzullah efendiye müracaat ve istida ve müşarünileyh tarafından dahi sadrâzam İbrahim Paşaya arz u inha olunup sadr-ı müşarünileyhin hâkipay-i şahaneye vuku bulan telhis ü arz üzerine müsaadei hümayûn erzan buyrulup mah-ı hatt-ı hümayûn sevket-i makrun ısdar buyurulmağin. 1123 senesi ramazan-ı şerifinin on sekizinci pazar gecesi camii merkumda mahya yapılamağa şüru' olunup leylei mezkûrede «Ya Rezzak!» ve ertesi gece «Elhamdülillâh!» resmî memakini kanadil rengârenk ik'at ve bu mes'ulleri husulile bilcümle ehalii Üsküdar dilşat kıldı.»

Bu suretle İstanbul camileri ramazan aylarında minareden minareye kandillerle Kur'anı kerimden âyetler ve ramazanın on beşinden sonra da bir takım resimler de yaparlardı. Sultanahmet, Süleymaniye ve Nuruosmaniye camilerinin içinde de mahya kurulmak için vakıflar vardı. Yatsı namazında o geniş kubbeden mahyalar sarkardı. Son zamanlarda bundan vazgeçilmiştir. Mahya dünyanın hiç bir müslüman camiinde yoktur, çünkü dört minareli ve altı minareli cami hiçbir islâm memleketinde yoktur, esasen bu sanat doğrudan doğruya Türk sanat dehasının bir eseridir. Ecnebiler bile bu mahyaları göğe yazılmış bir yazı olarak gördükleri zaman hayretle temaşa etmektedirler.

Mahyalar ne suretle kurulur?

Evvelâ minarelerin üst şerefelerinden yekdiğerine kalın bir halat gerilir, bu halatın bir ucuna şimşirden yapılmış (boncuk) adı verilen halkalar geçirilmektedir. Birer metre aralıkla ince bir ipe bağlı olan bu boncukların altlarında ufak bir kanca vardır. Boncukların adedi iki minare arasındaki mesafeye göre 40 ilâ 60 kadar olur.

Boncuklar mahya kurulacak şerefe yakınında toplu bir halde bulunmak üzere şerefeden ayrıca uzatılan kısa bir ipin ucundaki çengel ile en uçtaki boncuğa bağlanır. Ondan sonra iki minare arasına birinciye nazaran az daha ince olmak üzere (yedek) adı verilen ikinci bir ip gerilir. Bu ip iki kat olup bir ucu karşıdaki minarenin şerefesine bağlanırken bir makaradan geçirilerek tekrar mütekabil minare şerefesine bağlanır ki bu suretle ipin her iki ucu aynı şerefede kalmış olur. Şu halde halattan maada gözüken iki ip esas itibarile müteharrik bir ipten ibaret demektir. Bu ipin başlıca vazifesi mahyaları ileri sürmek ve geri çekmektir. İşbu iki ipten üstündekinde, boncukların altına gelen ucunda küçük bir kanca bağlıdır. Buraya boncukların en ucundaki halka geçirilir ki bu huretle elindeki ikinci ip çekildikce boncuklar ileri sürülmüş ve yukarıdaki ip çekildikçe boncuklar da geri çekilmiş olur.

Bundan sonra yazıların tertibi başlar. Bir mahyanın yazısı veya resmi esası bozulmıyacak tarzda murabba çizgili bir kâğıda nokta nokta dökülür. Bu en mühim kısmıdır. Yapılacak ufak bir hata mahyanın âhengini tamamen bozar, bunun için çok dikkat edilir.

Mahyacılar çizgili kâğıttaki murabbaları bir arşın farzederek hesaplarını ona göre yaparlar. Meselâ ha-

(Sonu 15 inci sahifede)

Tefrika : 43 **Yazan : BARKIN**

Sikh mezhebi hapılışı ve yaratılışı bu itikatları benimsemeğe müsait olan Raçputlar arasında süratle yayıldı. Bunlar zaten muharip ve yırtıcı bir kavim olduğundan bu yeni din mizaçlarına uygun geliyordu. Bu sebeptendir ki Sikhler hep boylu boslu, iri ve kuvvetli insanlar olurlar ve çehreleri de sert ve nafiz bakışları, güzel gözleri ve hafif esmer tenleri ile hep birbirine benzer. Dinî bir itikadın böyle bir ırk vahdeti vücuda getirmesi düşünülemiyeceğinden, Sikh dinini ancak Hindistanın muayyen bir kabilesi arasında neşvünema bulabilen bir nevi tohum gibi kabul etmek lâzımdır. İngilizler tercihen Sikh'lerden asker alırlar. Hücumları korkunç olurmuş.

Bu hal dolayısile Sikh'lerin dini islâm dininin zuhurunda ve Safevi imparatorluğunun teşekkülünde olduğu gibi derhal bir devlet teşekkülü haline istihale etti. Gobind Sing'in ananesini nemalandırarak Pençapta müthiş bir kuvvet oldular. İçletinden Benda Sing gibi kahramanlar çıkmıştır. Benda Sing Pençapta bir hükûmet teşkil etmiş ve merkezini Muhlis Pur'da kurarak mukaddes (Nanek) ve Gobind Sing namına para bastırmıştır. O zamanın teamülüne göre Farisi ibarede olan bu paranın bir yüzünde şu iki mısra vardır :

سکه زد بر هردو عالم تیغ نانك واهب است
فتح کو نیدسنك، شاه شاهان فضل وسخا صاحب است

Tercümesi: Nanek iki âlemde para bastı onun kılıcı vericidir. — Şahların şahı fâtih Gobind Sing fazilet ve cömertlik sahibidir.

Ve öteki tarafında da :

ضرب به امان الدهر مصورت شهر زنیت التخت مبارك نجت

Burada امان الدهر dediği her halde hükûmet merkezi olan Muhlis Pur olsa gerektir. مصورت شهر terkibi ise Hindistanda kullanılan Fariside şehir nümunesi demektir.

Gobind Sing tarafından teşkil edilen (Mişl) lerden birinin ruhanî reisi olan Ranjit Sing 1801 yılında ve İsmail Safevinin Şii teşkilâtı üzerindeki nüfuzundan bir devlet çıkardığı gibi Sikh teşkilâtı üzerinde nüfuz tesis etmiş ve bundan aldığı kuvvetle 38 sene bütün Pençap ve Kişmiri hudutları içine alan kuvvetli bir devlet kurmuştur.

Lahor'un şimalinde Gücranvala kasabasında doğmuş bir Pençaplı olan Ranjit Sing Hindistan tarihinin en dikkate değer simalarından birisidir. Askerî ıslâhat için Napoleon'un generallerinden 3 Fransızı Lâhora çağırmış ve bunların yeni harp usulleri üzerindeki tecrübe ve ihtisasından faydalanarak gayet kuvvetli ve önüne durulmıyan bir ordu vücuda getirmiştir. Hükûmetinin merkezi Lâhor idi. Ranjit Sing öldükten sonra hükûmeti hemen dağılmış ve bu kargaşalıklardan istifade eden İngilizler bütün Pençapı ellerine geçirmişlerdir. Ranjit Sing'in külleri Lahorda Kale meydanında Samed denilen gayet ziynetli türbede metfundur. Ranjit Sing öldüğü zaman 4 tane nikâhlı karısile 7 cariyesi o zamanın âdeti üzere kendilerini diri diri ateşte yakmışlar ve bu kadınların külleri de Ranjit Sing'in külleri yanında defnolunmuştur. Tüyleri ürperten bu acıklı manzarayı gösterir eski minyatürler türbede asılıdır.

Ranjit Sing gayet zalim ve korkunç b adamdı. İslâmlara çok zulmetmiştir. H Lahorda Şahdere mevkiinde Cihangirin k ri üzerindeki kıymetli mermer kafesleri parmaklıkları söktürerek bunlarla Kale m danında bir pavyon yaptırmıştır.

Sikh'lerin dini ve kültür merkezi La ve Amritsar şehridir. Lahora 60 kilom mesafede olan Amritsar'da Sikh'ler ve H dularca pek mukaddes sayılan muaz bir mâbet vardır. Ufak bir göl kadar ge olan bir havuzun orta yerindeki adac yapılmış olan bu mâbedin bulunduğu y kutsiyeti Hindu efsanelerine dayanır. H ye edildiğine göre bu göle giren siyah galar beyaz olup çıkarlarmış. Bunu gör bir cüzamlı bu gölün sularına girerek hem şifa bulmuş, öyle ki bu adamı karısı tel tanıyamamış. Bu kadın ise bir padişahın imiş ve babasının gazabına uğradığından layı bu cüzamlıya nikâh edilmiş. Kız Sik lerin dördüncü Gru'su Ram Das'a müra etmiş ve Ram Das da kadına bu adamın kiden cüzamlı olan kocası olduğunu i etmiş. Bu masaldan çıkan hakikat, bu g Ram Das zamanında meşhur olduğudur. R Das 1577 yılında Amritsar'da yerleşm Göl bu şifa hassasından dolayı Amrita s (Ölmemezlik gölü) diye anılırmış. Sonra rada teşekkül eden şehir de bu sebe Amritsar adını almıştır.

Hindistanda büyük bir fikir ve din hü riyeti yaratan Babür'ün torunu Ekber (1577) de (Ram Das) a bir fermanla bu civarındaki arazi ile ve Sikh cemaatine sis edilmek üzere bahşetmiş. Ram Das sonra gelen ve Sikh dininin Kur'anı ol Granth'ı cemeden beşinci Gru Arjan za nında buradaki mâbet şöhret almağa lamış ve meşhur Gobind Sing zaman bütün Sikh'liğin merkezi haline gel Sikh'lerden daima muhalefet gören E kıralı Ahmet Şah Dürrani 1763 de bu m bedi barutla attırmış ve etrafındaki tesis yoketmiş. Fakat Sikh kıralı Ranjit Sing b tün Pençapı eline alınca burayı tekrar y tırmış. 19 uncu asrın ortalarındanberi Amr sar şehri gitgide büyümekte ve ehemmiy

Altın mâbedin bulunduğu büyük havuzun durgun sularında Sikh'ler dinî gusüllerini yaparlar.

zanmaktadır. Şimdi buranın 200,000 den
n nüfusu vardır ve Pençapın bir ticaret
küçük sanat merkezi olmuştur. Ben Am-
sarı bundan bir sene evvel ve gene Emin

Lahor Üniversitesi

verşiteyi gezmeğe gittiğim gün imtihan
manları idi. Gençler cesîm binanın kapıları
önünde heyecanlı bir kalabalık halinde
toplanmışlardı.

i ile ziyaret etmiştim. Aşağıdaki yazılar
en seneki seyahatin intibalarıdır.

Gölün ve etrafındaki tesisatın etrafı
iksek ve sağlam bir duvarla çevrilmiştir.
aya iki büyük kapıdan girilir.

(Arkası var)

Türklerde Mahyacılık

(13 üncü sahifeden mabaat)

lata elli boncuk konmuş bulunuyorsa, mahya tertibinde o miktara kadar (ana) tâbir olunan ip kullanılır. Sonra iplerin uzunluğu camilerin büyüklüğüne ve minarelerin biribirine olan mesafesine göre on iki veya on beş arşın olarak tâyin olunacağı gibi murabba çizgilerin de metre, arşın, endaze... itibar edilmesi mahyacıların arzusuna bağlı bulunduğundan kâğıt üzerine dökülen noktalar önceden mahyacı tarafından ipler üzerinde dikkatlice tesbit ve kandillerin vaz'ı için de burada birer meşin parçası bağlı bulunmaktadır.

Ana ipler doğrudan doğruya boncuklara bağlanır. Bundan sonra lâzım olursa iki boncuk arasındaki bir arşınlık ipin ortasına (öksüz) adı verilen diğer ipler de talik edilir ki bunlara boncuk açığı tâbir olunur. Öksüz iplerde iki kulak olup analarda ise kulak yoktu.

Boncuk açıkları (S) ve (Ş) gibi dişli harflerin tertibinde kullanılmak zaruri olduğu gibi yazının şekillerine göre muhtelif suretlerle de kullanılır. Gerçi boncukların yekdiğerine mesafesi birer arşın addedilmekte ise de kandillerin mutlaka birer arşın mesafe ile vaz'ı icap etmez. Onun için murabba çizgili kâğıda dökülen yazı ve eşkâlin icap ettiği mesafede ana ve öksüz ipleri talik ve ihdası ile kandillerin ona göre konulması ve tesbit edilmesi lâzımdır.

Bu hazırlama bittikten sonra mahyanın kurulması gelir. Meselâ tertip edilen mahya, (Ramazan mahyaları, ibaresi olmuş olsa, önce bu mahya murabba çizgili bir kâğıt üzerine yazılır ve otuz üç ipe ihtiyaç vardır. İplerin uzunluğu yirmi metre olduğuna göre birinci ipin onuncu ve on ikinci ve on üçüncü arşınlarına birer kandil vaz'olunacağından tâyin edilen mevkiler kaybolmamak için birer meşin ile tesbit edilir. Bu suretle kâğıt üzerindeki hatlar, hatasız ipler üzerinde işaret olunur ve iplere sırasile bir numara konulur.

Gece mahya kurulacağı zaman bir tahta kutu içinde saklı olan kandiller yakılarak, o gece bir numaralı ipe konması lâzım olan kandiller, kutuların arkasındaki kancalarla ipin muayyen mevkilerine bağlı olarak ip şerefeden sarkıtılır ve ipin ucu kalın halattaki boncukların en ileride olanına bağlanır. Aynı zamanda birinci boncuk halatın altındaki müteharrik ipe küçük bir kanca ile merbut bulunduğundan üçüncü ip çekildikte mahya bir havi tulâni bir numaralı ip bir arşın kadar ileri sürülür ve bu suretle hareket edilerek diğer ipler, kandillere asılmış bir halde, boncuklara bağlı olarak ileri yürütüler. Bu iş tamam olduktan sonra iki minare ortasına gelecek surette, en alttaki ipi çekmek suretile, ileri sürülerek tevkif olunur. Bu suretle iki minare arasında bir hattatın kalemile yazılmış kadar güzel bir (Besmele) veya Kur'anı kerim ve âyet veya hadisten bir satır veyahut bir şekil meydana çıkar, bu yazı sanki yıldızlarla semaya yazılmış gibi, gayet güzel bir şekilde görülür..

İşte mahyacılık da eski bir Türk sanatıdır. Şimdi bunu elektrikle yapıyorlar, fakat zevki kalmamıştır. Atalarımız her şeyde yüksek bir zevke sahip oldukları gibi, bu ışıklarla da göklere büyük ressamların tablolarını resmetmiş büyük sanatkârlardır.

İşte eski İstanbul ramazanlarının büyük bir zevki de, Türk dehasının muazzam eserleri olan selâtin camilerin minarelerindeki bu mahyaları seyretmekti. Otuz ramazan minareler bu yazılarla süslenir; nihayet bayram gelerek, bütün memleketi bir neşeye katardı.

Enver Behnan ŞAPOLYO

YENİ ÇIKTI

Maskeler Aşağı

"En Büyük Tehlikenin İçyüzü,,

Yazan: O. S. O.

(En Büyük Tehlike) nin bir hulâsasını aynen naklettikten sonra Türkçülerin aleyhindeki iftiralara, tahriklere en açık bir lisanla cevab veren, Türklük ve memleket davalarını müdafaa eden bu risalyi her Türk genci mutlaka okumalıdır.

Fiatı 30 kuruş.